

Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Ebeveyn Görüşleri

Internet Usage Habits and Parental Opinions of Students with Mild Mental Disabilities

Saime Arslan¹, Müzeyyen Bulut Özek²

Öz

Bu çalışmanın amacı; hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan (ZY) öğrencilerin internet kullanım alışkanlıklarını ve ebeveynlerin, çocuklarının internet kullanımına yönelik görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç kapsamında, araştırma “nitel araştırma” olarak desenlenmiş ve veriler derinlemesine görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Görüşmeler covid-19 salgını nedeniyle, telefonla yapılmıştır. Telefon görüşmesi yoluyla elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmaya 16-18 yaş aralığında ZY çocuğa sahip 15 ebeveyn katılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, ZY öğrencilerin tamamının internete erişim sağladığını, %60'ının günlük 4 saat ve üzeri internet kullandığını göstermektedir. Öğrencilerin günlük internet kullanım sürelerinin ise, evde internet bağlantı oranına bağlı olarak değiştiği görülmüştür. ZY öğrencilerin internet kullanım amaçları ise, dizi/film izlemek, müzik dinlemek ve oyun oynamak olarak sıralanmaktadır. Ebeveynlerin, internetin getireceği riskler konusunda çok bilinçli olmadıkları, bu nedenle, koruma önlemlerinin zayıf kaldığı düşünülmektedir. Ayrıca, ebeveynlerin internete yönelik düşüncelerinin, çocuklarının internete erişim amaçlarını etkilemesi de araştırmanın bir başka bulgusudur. Bu kapsamda, uygun eğitim programları hazırlanarak, ZY öğrencilerin ve ebeveynlerinin güvenli internet kullanımı konusunda, bilinçlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler

İnternet kullanım alışkanlıkları
Zihinsel yetersizlik
Ebeveyn görüşü

Abstract

The purpose of this study; to reveal the internet usage habits of the students with mild mental disability (MD) and the opinions of the parents about their children's internet use. Within the scope of this purpose, the research was designed as a “qualitative research” and the data were obtained through in-depth interview technique. Interviews were conducted over the phone, due to the covid-19 outbreak. The data obtained by phone call was analyzed by using descriptive analysis method. 15 parents, aged between 16-18 years, with MD children participated in the study. The results obtained from the research show that all MD students have access to the internet and 60% of them use the internet 4 hours a day or more. It was observed that the daily internet usage times of the students changed depending on the internet connection rate at home. The internet usage goals of MD students are listed as watching TV series / movies, listening to music and playing games. It is thought that the parents are not very conscious about the risks that the Internet will bring, therefore, the protection measures are weak. In addition, the fact that parents' attitudes towards the internet affect their children's internet access goals is another finding of the research. In this context, it is recommended that appropriate education programs are prepared and that awareness of MD students and their parents about safe internet use is recommended.

Keywords

Internet usage habits
Mental disability
Parental opinion

Başvuru Tarihi/Received
22.06.2020

Kabul Tarihi /Accepted
09.08.2020

| Araştırma Makalesi / Research Article |

¹ Millî Eğitim Bakanlığı, Elâzığ, TÜRKİYE; <https://orcid.org/0000-0002-0404-716X>.

² Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Elâzığ, TÜRKİYE; <https://orcid.org/0000-0001-7594-8937>.

GİRİŞ

Kullanımı hızla yaygın hale gelen internet, günümüzde çok sayıda eve ulaşmakta dolayısıyla birçok bireyin internete erişimi daha kolay hale gelmektedir. Özellikle çocuklar ve gençler bu yeni teknolojiyle doğdukları andan itibaren karşılaşmaktadır (Demirel, Yörük ve Özkan, 2012; Ergüney, 2017). Teknolojiyle doğan bu nesil, “dijital yerli” olarak tanımlanmakta ve Prensky (2001), dijital yerlilerin, bilgisayar oyunlarına, internete, cep telefonlarına ve anlık mesajlaşmalara büyük önem verdiklerini belirtmektedir (akt. Bilgiç, Duman ve Seferoğlu, 2011). Web 2.0 uygulamaları olarak da adlandırılan yeni nesil internet teknolojileri, her seviyeden kullanıcıya hem içerik oluşturma hem de sosyal medya aracılığı ile kullanıcıların birbirleriyle etkileşime geçmesine ve işbirliği yapmasına imkan sağlayacak basitlikte sunulmaktadır (Altun, 2008). Bu durum, fiziksel ve zihinsel yetersizliğe sahip bireyler için de interneti kullanılabilir hale getirmektedir. Son yıllarda, yetersizliği olan bireylere yönelik uyarlanmış teknolojiler artmakta ve bu teknolojiler yoluyla, internet, yetersizliği olan bireyler için bilgiye erişim ve iletişim için yeni bir araç haline gelmektedir (Subaşıoğlu, 2000). Bilgisayar teknolojisi ve internet, fiziksel ya da zihinsel yetersizliği olan bireylerin, yaşam sınırlarını genişletmek ve bağımsızlığını arttırmak için muazzam bir potansiyel sunmaktadır (Kaye, 2000, Sharma vd., 2020).

Bireyler, e-mail göndermek, arkadaşlarıyla sohbet etmek, okul ve iş için bilgiye erişmek, eğlenmek, boş zamanını değerlendirmek, resim ya da müzik indirmek ve gündemi takip etmek gibi birçok nedenle interneti kullanmaktadır (Solmaz, Tekin, Herzem ve Demir, 2013; Papastergiou ve Solomonidou, 2005; Rüzgar, 2005). Alan yazında birçok çalışma internetin eğitim amaçlı kullanım faydalarından bahsetmektedir. Bu araştırmalarda, internetin, çocukların yeni bilgilere erişimini hızlandırdığı, yaratıcılıklarını desteklediği, başkalarıyla iletişimini kolaylaştırdığı, çocuklara kaynak zenginliği sunduğu belirtilmektedir (Tuncer, 2000; Oskay-Yurttaş, 2013). İnternetin sağladığı faydaların yanı sıra, beraberinde getirdiği riskler de alan yazın araştırmalarının bir başka konusudur. İnternet kullanımındaki artışa paralel olarak, birçok araştırma, çocukların internet aracılığı ile karşılaştığı riskleri konu almaktadır. Bu araştırmalar, çocukların başta siber zorbalık (Toroman ve Usta, 2018; Ünver ve Koç, 2017), internet bağımlılığı (Kaplan, 2016; Kuss Rooij, Shorter ve Griffiths 2013; Taylan ve Işık, 2015), ahlaka aykırı içerik görme (Çelen, Çelik, Seferoğlu, 2011; Dowell, Burgess ve Cavanaugh, 2009), tanımadıkları kişilerle iletişim kurma (Heuvel, Eijnden, Rooij ve Mheen, 2012), şiddet içerikli görseller/ videolarla karşılaşma (Karahisar, 2014), yasal olmayan sitelere erişebilme, tehlikeli insanlarla iletişime geçme (Çağlar ve Savaşer, 2010) gibi risklerle karşılaştıklarını (Kaşıkçı, Çağıltay, Karakuş, Kurşun ve Ogan, 2014) kanıtlamaktadır. Iglesias, Gomez Sanchez ve Alcedo Rodriques (2019), Asperger Sendromu ve zihinsel yetersizliği olan bireylerin, sosyal medyayı daha az kullanmalarına rağmen, akranlarına benzer sıklıkta siber zorbalığa maruz kaldıklarını söylemektedir. İnternette karşılaşılan bu riskler, çocukların fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel sorunlar yaşamalarına neden olabilmektedir (Yeygel ve Temel-Eğimli, 2009). İnternet, bireylerin kendi özel alanlarına kapanmasına ve sosyal yaşam ortamlarından uzak kalmasına da neden olabilmektedir. Bu durum fiziksel ve zihinsel yetersizliği olan bireyler için sosyal dışlanma riskini de arttırmaktadır (Köten ve Erdoğan, 2014).

Konu zihinsel yetersizliği olan bireyler olduğunda, internetin yarattığı risklerden korunma sorumluluğu, tıpkı normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi ebeveynleri de ilgilendirmektedir. Zihinsel yetersizliği olan bireyler, internette karşılaştıkları riskli durumları fark etme ve ebeveynlerinden yardım isteme konusunda yeterli bilgi ve becerilere sahip olamayabilirler. Bu nedenle, ebeveynlerin, çocuklarını risklerden koruyabilmeleri için, bu konuda bilinçlenmeleri çok önemlidir (Karaoğlan-Yılmaz ve Çavuş-Ezin, 2017). Fakat ebeveynlerin internete yönelik bakış açılarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmalar, ebeveynlerin internet konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığını ortaya koymaktadır (Demirel, Yörük ve Özkan 2012; Kırık, 2014).

Bu çalışma, alan yazında zihinsel yetersizliği olan bireylerin internet kullanım alışkanlıklarına ilişkin araştırmaya rastlanmamış olması bakımından önemlidir. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin, toplumsal kabulünün zayıf olması, akran etkileşimlerinin zayıf olması gibi birçok faktör onların evlerde izole bir hayat yaşamasına neden olabilmektedir. Bununla birlikte, zihinsel yetersizliği olan bireylerin boş zaman becerilerindeki sınırlılıklar da,

bireylerin, en rahat ve kolay ulaşılabilecekleri internetle daha fazla zaman geçirmelerini etkileyebilmektedir. Bu durumun zihinsel yetersizliği olan bireylerin internetin yarattığı birçok riskle karşılaşma olasılığını arttırabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan (ZY) öğrencilerin internet kullanım alışkanlıklarını ve ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımına yönelik görüşlerini ortaya koymaktır. Bahsedilen amaç doğrultusunda, aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. ZY öğrencilerin günlük internet kullanım süresi nedir ve internete erişim araçları nelerdir?
2. ZY öğrencilerin interneti kullanım amaçları nelerdir?
3. Ebeveynlerin, internetin güvenli olup olmadığına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Ebeveynlerin, çocuklarının internet kullanımına yönelik aldığı önlemler nelerdir?
5. Ebeveynlerin, çocuklarının internet kullanımına yönelik düşünceleri nelerdir?

YÖNTEM

Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin internet kullanım alışkanlıklarını ve ebeveynlerinin, çocuklarının internet kullanımına yönelik görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma “nitel araştırma” olarak desenlenmiştir ve veriler derinlemesine görüşme tekniği ile elde edilmiştir.

Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcılarını, Elâzığ il merkezinde İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı, özel eğitim meslek okuluna devam eden çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırma 15 katılımcı ile yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcılarını belirlerken, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden, amaçsal (amaçlı) örnekleme yaklaşımından yararlanılmıştır. Amaçsal örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak, detaylı bulgu elde etme amacıyla yapılan, örnekleme seçimidir (Büyüköztürk vd. 2017).

Araştırmadaki öğrencilerin yaşları, 16-18 arasında değişmektedir. Tamamı hafif düzeyde zihinsel yetersizliğe sahip olmakla birlikte, 2 öğrencinin zihinsel yetersizliğe ek fiziksel yetersizliği ve 1 öğrencinin de işitme yetersizliği bulunmaktadır. Bir öğrenci, aynı zamanda Down Sendromludur. Öğrencilerin 8'i kız, 7'si erkektir.

Araştırmaya, 4 öğrencinin babası, 9 öğrencinin annesi ve 2 öğrencinin de kardeşi katılmıştır. İki öğrencinin kardeşinin katılma sebebi, ailelerin, görüşme için kardeşlerin daha doğru bilgi vereceğini düşünmeleridir. Araştırmaya katılan annelerin tamamı ev hanımı olmakla birlikte, 2 anne lise mezunu, 7 anne ise ilkököl mezunudur. Babaların tamamı ilkököl mezunu ve işçidir. Kardeşler lise mezunudur, biri işçi, diğeri çalışmamaktadır. Araştırma katılımcıları incelendiğinde, anne ve babaların eğitim düzeylerinin düşük olduğu, gelir düzeyleri baz alındığında, düşük veya orta gelir düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların %60'ı sınırsız internet bağlantısına, %40'ı mobil üzerinden sınırlı internet bağlantısına sahip olsa da tamamı internet kullanmaktadır. Öğrencilerin kendilerine ait akıllı telefona sahip olma oranı ise %47'dir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler, çalışmaya katılmayı kabul eden 15 ebeveyn ile telefon görüşmesi yapılarak, derinlemesine görüşme (in-depth interview) tekniğiyle toplanmıştır. Karasar (2012), görüşmelerin çoğunlukla yüz yüze yapıldığını fakat telefon ve görüntülü telefon gibi anında ses ve resim iletilicileriyle de olabileceğini ifade etmektedir. Görüşmeler için, ilgili literatürden (Demirel, Yörük ve Özkan, 2013; Ergüney, 2017; Yalçın ve Erden, 2018) yararlanılarak hazırlanan, yarı yapılandırılmış taslak görüşme formu oluşturulmuştur. Taslak görüşme formu uzman görüşü alındıktan sonra kullanılmıştır. Görüşme formunda, hem demografik bilgiler (çocuğun adı, yaşı, engel durumu ile ebeveynlerin yaşı, eğitim düzeyi ve meslek bilgisi) hem de konuyla ilgili 5 adet açık uçlu soru yer almaktadır. Ayrıca gerekli durumlarda, daha ayrıntılı bilgi alabilmek amacıyla, iki soru için, alt sorular hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer

alan sorular, aynı zamanda araştırmanın alt problemlerini yansıtmaktadır. Görüşme sırasında sorulan sorular aşağıdaki gibidir:

1. Çocuğunuzun günlük internet kullanım süresi nedir?
2. Çocuğunuzun internete erişim araçları nelerdir? Bu araç/araçlar kime ait?
3. Çocuğunuzun internet kullanım amaçları nelerdir? Açıklar mısınız?
4. Çocuğunuzun internet kullanımı hakkında ne düşünüyorsunuz? (İnternetin çocuğunuzun gelişimi üzerine etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz? İnternetin gerekliliği hakkındaki düşünceniz nedir? İnternetin, çocuğunuzun dersleri için nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz? İnternetin güvenli olup olmadığı ile ilgili görüşünüz nedir?)
5. Çocuğunuzun, internet kullanımına yönelik aldığınız önlemler var mı? Açıklar mısınız? (İnternet kullanımı için kurallarınız var mı? İnternet Filtresi kullanıyor musunuz?)

Nitel araştırmalarda, görüşme yapılan bireyler ve araştırmacı arasındaki güven ilişkisi, araştırmanın geçerliğini etkileyen önemli bir faktördür (Türnülkü, 2000). Bu nedenle, görüşmeler, araştırmacının öğretmen olarak görev yaptığı okulda, rahat iletişim kurabileceği öğrenci ebeveynleri ile yapılmıştır. Katılımcıların 8'i araştırmacının kendi öğrenci ebeveynlerinden oluşmaktadır. Katılımcıların, araştırmacıyı tanımaları ve daha önce iletişim kurmuş olmaları, kendilerini ifade ederken rahat hissetmeleri ve samimi olmaları için önemli bir etken olmuştur.

Görüşmeler telefona yüklenen "arama kaydetme" programları aracılığıyla kaydedilmiştir. Bu programların ücretsiz kullanım süreleri kısa olduğu için iki program yüklenmiştir. Yüklenen bir programın kullanım zorluğundan dolayı, 22 katılımcıyla görüşülmesine rağmen, 15 kayıt alınabilmiştir. Ses kayıtları 5 dk. ile 25 dk. arasında değişmiştir. Görüşme yoluyla elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analiz, elde edilen verilerin, belirlenmiş temalara göre kategorilere ayrılması, özetlenmesi ve yorumlanması olarak tanımlanmaktadır. Verilerin kategorilere ayrılma süreci, önceden belirlenmiş konulara göre yapılabildiği gibi, görüşme sırasında kullanılan sorulara göre de yapılabilmektedir (Baltacı, 2019). Bu nedenle, ses kayıtları, süreçte, yazılı metinlere dönüştürülmüş ve araştırma amaçları doğrultusunda, kategorilere ayrılmış ve değerlendirilmiştir. Guba ve Lincoln (1982), nitel araştırmalarda, geçerlik ve güvenilirlik yerine inandırıcılığın olması gerektiğini savunmaktadır (Akt. Başkale, 2016). Fidan ve Fidan (2018) ise, nitel araştırmalarda, meslektaş değerlendirmesinin (peer debriefing), inandırıcılık için önemli bir strateji olduğunu belirtmektedir. Bu amaçla, araştırmanın alt soruları kapsamında kategorilere ayrılan yazılı metinler, uzman bir kişi ile yeniden değerlendirilmiştir. Araştırma danışmanının da kabulü ile kategorilere son hali verilmiştir. Şimşek ve Yıldırım (2003), betimsel araştırmalarda, araştırmacının, bireylerin görüşlerini en doğru şekilde yansıtabilmek amacıyla, doğrudan alıntılara sık sık yer vermesi gerektiğini belirtmektedir (akt. Özdemir, 2010). Belirtilen amaç doğrultusunda, görüşmelerden elde edilen veriler, doğrudan alıntılar şeklinde verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma amacına ilişkin soruların cevapları ve görüşmeden elde edilen veriler doğrudan alıntılar şeklinde yer almaktadır.

Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği olan Öğrencilerin Günlük İnternet Kullanım Süreleri ve İnternete Erişim Araçları

Ebeveynlere ilk olarak "Evinizde internet erişimi var mı? Varsa kullanım sınırı ne kadar?" sorusu sorulmuştur. Bu sorunun devamında "Çocuğunuzun günlük internet kullanım süresi ne kadardır?" ve "Çocuğunuzun internete erişim aracı/araçları nelerdir?" sorusu sorulmuştur. Verilen yanıtlar ise Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ebeveynlerin, Çocuklarının Günlük İnternet Kullanım Sürelerine ve İnternete Erişim Araçlarına İlişkin Verdikleri Yanıtlar

Ebeveyn	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12	E13	E14	E15
Erişim	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var
Sınırlama	Sınırsız	Sınırsız	Sınırlı	Sınırsız	Sınırlı	Sınırsız	Sınırsız	Sınırsız	Sınırlı	Sınırsız	Sınırsız	Sınırlı	Sınırlı	Sınırsız	Sınırlı
Süre	5 saat	Tüm gün	1 saat	Tüm gün	1 saat	1 saat	Tüm gün	Tüm gün	3 saat	Tüm gün	2 saat	3 saat	4 saat	4 saat	Tüm gün
Araç	Kendi tlf.	Baba tlf.	Anne tlf.	Kendi tlf. tablet	Baba tlf.	Kendi tlf. tablet	Kendi tlf. bilgisayar	Kendi tlf.	Anne tlf.	Anne tlf.- tablet	Kendi tlf.	Anne tlf.	Anne tlf.	Kendi tlf.- tablet bilgisayar	Kendi tlf.

Görüşme yapılan 15 ebeveynin %40'ı, çocuklarının günlük internet kullanım sürelerinin 1 ile 3 saat arasında değiştiğini söylerken, %60'ı çocuklarının günde 4 saat ve üzeri internet kullandığını belirtmiştir. Öğrencilerin interneti kullanım süreleri, evlerinde sınırsız internet olup olmaması durumuna göre değişkenlik göstermiştir. Çocuğunun günlük internet kullanımının 4 saat ve üzerinde olduğunu söyleyen ebeveynlerin %78'i evlerinde sınırsız internet bağlantısına sahiptir. Bu sonuca göre, sınırsız interneti olan evlerde, öğrencilerin daha uzun süre internet kullandığı çıkarımı yapılabilir. Ayrıca, öğrencilerin %47'si, kendilerine ait telefonla internete girerken, ebeveynlerine ait telefon, ortak kullanıma sahip tablet ya da bilgisayar gibi araçlarla internete erişim sağlamaktadırlar. Görüşme yapılan tüm evlerde, akıllı telefon, bilgisayar veya tablet gibi cihazların varlığı, internete erişim araçlarının yaygınlığını destekler niteliktedir.

Ebeveynlerin çocuklarının internet kullanım sürelerine yönelik bazı ifadeleri aşağıda belirtilmiştir:

"Hocam en kötü şartlarda 4-5 saat" (E1).

"Hocam günün 24 saati hiç bırakmıyor" (E4).

"Her oturduğunda 20 dk. falan oynuyor. Bu da günde 2-3 defa falan oluyor. Kızımın oynama şekli öyle" (E6).

"Valla hocam şöyle diyeyim vakti oldukça. Bu arada bayağı bir çoğaldı. Normalde genel rutin şeyden daha fazlalaştı. Çünkü biz kalabalık bir aileyiz, bizim gidiş gelişlerimiz fazla olduğu için çok fazla aşırı derecede kullanmıyordu. Ama evde olduğumuz için (covid-19 salgınından dolayı) bayağı bir arttı. Televizyonda da doğru dürüst bir program bulamayınca sardılar" (E7).

"2-3 saat uğraşır hocam" (E9).

Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği olan Öğrencilerin İnternet Kullanım Amaçları

Ebeveynlere yöneltilen bir diğer soru "Çocuğunuz interneti hangi amaçlarla kullanmaktadır?" sorusu olmuştur. Bu sorunun cevabına yönelik ebeveyn ifadeleri ve frekans dağılımları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Ebeveynlerin, Çocuklarının İnterneti Hangi Amaçla Kullandıklarına İlişkin Yanıtları

Film-dizi ve video izlemek	6
Şarkı dinlemek	4
Sosyal medya hesaplarını kullanmak	4
Oyun oynamak	4
Anlık ileti uygulamaları kullanmak	3
Eğitim amaçlı kullanmak	2
Haber takibi yapmak	2

Araştırma yapılan ZY öğrencilerin internette, film ve dizi izledikleri, müzik dinledikleri, sosyal medya hesapları kullandıkları, oyun oynadıkları ebeveynleri tarafından ifade edilmiştir. Öğrencilerin internet kullanım içeriklerine bakıldığında, hepsinin interneti boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla, birçoğunun da sosyal amaçlarla kullandığı görülmektedir. İki ebeveyn ise çocuklarının içerik kontrolü konusunda kendilerine izin vermediklerini belirtmiştir. Araştırmacı, aynı zamanda, görüşme yapılan öğrencilerin devam ettiği okulda çalıştığı için, öğrencilerin akademik ve sosyal becerilerine ilişkin fikir sahibidir. Bu bağlamda, görüşmelerde dikkat çeken bir bulgu, akademik becerileri ve iletişim beceri daha iyi olan öğrencilerin, film ve oyun oynamak dışında sosyal medya hesaplarının olmasıdır. Bunun nedeninin, sosyal medya hesaplarını kullanmak için okuma yazma becerilerinin gerekli olması düşünülebilir. Aynı zamanda öğrencilerin okulda başlayan sosyal etkileşim ortamını evde devam ettirme ihtiyacı olabilir. Ebeveynlerin çocuklarının internet kullanım amaçlarına yönelik ifadeleri, çocuklarını takip etme ve etmeme/edememe durumlarına göre değişiklik göstermiştir.

ZY öğrencilerin internet kullanım amaçlarını, takip edebilen ebeveynlerin ifadeleri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

“Genelde şarkı falan dinliyor yani, başka da bir şey yok” (E2).

“Her şeye bakar hocam. Mesela sabah haberlere bakıyordu. Coronadan dolayı kim ne yapmış falan diye... Oyun oynar hocam, araba oyunu” (E9).

“Sosyal medya kullanır. WhatsApp ve Instagram kullanıyor” (E11).

“Oyun oynamak. Tek oyun indiriyor, oyun oynuyor. Yani onu biliyorum ben pek fazla bilmiyorum” (E12)

“Youtube falan giriyor. Bakıyor yani, dizi tekrarına bakar. Çizgi film de izler. Normalde bütün dizileri takip eder” (E13).

“Genelde sevdiği Recep İvedik falan var onları seyrediyor. İki üç film var onlara bakıyor “Taksi Durağı” falan. Şarkı indiriyor, dinliyor. O şekilde. Şimdi merak saldı, yemek tariflerine falan bakıyor. Arada da oyun için kullanıyor. Onu söylemeyi unuttum. Araba yarışı, motosiklet gibi” (E14).

Çocuklarının internet üzerindeki içerik tercihlerini takip edemeyen ebeveynlerin ifadeleri şöyledir:

“Şeye giriyor Instagram’a falan Facebook’a giriyor. Bunlar var hocam. Sosyal hesaplara. Arkadaşlarıyla görüşüyor Taha var. Abi dediği kişiler var, o tanıyor da ben tanımıyorum. Şifre koyuyor telefonuna biz bakmayalım diye” (E8).

“Valla içeriğine bakamıyorum göremiyorum; kapıyı kilitliyor, içeriye gidiyor. Fotoğraflara bakıyor, bilmediğim için, ekseriyet fotoğraflara giriyor. Neyin ne olduğunu, tam detayını bilemediğim için sana yanıt veremeyeceğim o konuda” (E5).

Ebeveynlerin İnternetin Güvenli Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri

Ebeveynlerin hepsi internetin güvenli olmadığını düşünmekle birlikte, birçok ebeveyn çocuklarının uygun olmayan (pornografik, şiddet, nefret ve ırkçı söylem içerikli, uyuşturucu ticareti yapan siteler) sitelere giriş yapmayacağından emin konuşmuşlardır. Bu konuda ebeveynlerin ifade ettiği görüşler şu şekildedir:

“Yok hocam ondan eminim. Niye diyeceksiniz: şöyle bir durum var. İster istemez bu konu benim bayağı üzerinde durduğum bir konu. Kullandığı bilgisayar sadece kendisine ait. Zaten yazabildiği kelimeler belli, ezberinde olanlar. Ne işte: Cennet Mahallesi dedin mi, hemen onu yazar size. Onun haricinde başka sayfaya girme şansı, öyle bir ihtimal yok. Bilgisayarına filtre koydum mu? Koymadım çünkü yapmadığını, yapamayacağını bildiğim için. Zaten izlediği sadece dizi. Dizinin dışında bir şey olmadığını da bildiğim için rahatım o konuda” (E1).

“Onları (şiddet, korku, cinsel içerik) valla bakıyor mu bakmıyor mu hiç bilmiyorum. Oğlum öyle biri değil ya, çocuklarım öyle biri değiller de...”(E13)

“Hayır, asla, kızım.. siz de tanıdığınız kadarıyla da pek öyle şeylere girmez. (öyle şeylerle karşılaştığımda) direk çıkıyor bakmıyor. Bir ara filtre koymuştum. Baktım çocuklar ben söyleyince şey yapmıyorlar benim sözümünden çıkmıyorlar. Yani bende şey yapmadım yani öyle (E3).

Ebeveynlerin Çocuklarının İnternet Kullanımına Yönelik Aldığı Önlemler

Ebeveynlerin “Çocuğunuzun İnternet kullanımını nasıl kontrol ediyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3’deki gibidir.

Tablo 3. Ebeveynlerin Çocuklarının İnternet Kullanımına Yönelik Aldığı Önlemlere İlişkin Yanıtları

Güvenli İnternet Hizmeti kullanıyoruz.	2
Kendim takip ediyorum.	8
Süre sınırlaması koyduk.	4
Takip etmiyorum.	7

Görüşme yapılan ebeveynlerden, sadece %13’ü yani ikisi, “Güvenli internet Hizmeti” kullandığını ifade etmiştir, diğerleri ise çocuklarını takip ederek kontrol sağladığını söylemiştir. Ebeveynlerden bazıları internet kullanımı için kuralları olmadığını, olsa bile çocuklarının uymadığını, bazıları ise süre konusunda bir sınırlama getirdiğini belirtmiştir. Bu konudaki ebeveyn görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Hocam ben kızıma öyle yasak koyamam. Nasıl koyamam? Bir ara yasak sınır koydum kızım sınıra gelemedi. İnternetin fişini çektim yine gidip taktı. Hatta hocam bir ara telefonu aldım nerdeyse kendini Allah korusun öldürecekti, telefon için (E4).

“Tabi ki var sınırlamamız. Mesela özellikle biz süre koyuyoruz, süre çok önemli. Bunu da oturttuk zaten, kızım hiçbir zaman ısrarcı olmuyor süre konusunda, kontrollerimizi de yapıyoruz” (E6).

“Sadece biri bir defa arkadaşlık göndermişti, hani arkadaş olabilir miyiz falan. Kızım zaten getirdi direkt bize gösterdi. Tanımadığı biri olunca babası engelledi. İki kızım da, biri bir şey yazdığına direkt getirip bize. Hani baba ne yapmam gerekiyor diye danışır. O yönden çok şükür elhamdülillah kendi başlarına bir iş yapmazlar, biz de izin vermeyiz. Tabi hocam ne kadar izin vermeyelim, ben biraz da gizli istihbarat gibi arkadaşlarına bakarım, kimle ne konuşmuşlar, uydukları zaman, yanlarında da yaparım. Biriyle konuştukları zaman “getirin bakim ne yaptınız?” aniden ama bilinçli yaparsam silerler. O yüzden dikkat ediyoruz hocam böyle şeylere yapmamız da gerekiyor. İnşallah yaptıklarımız doğrudur yanlış değildir hocam (E7).

“Kurallarımız var da riayet etmiyor oğlum” (E8).

“Zaten biz onların önlemlerini hep aldık. Eşim girdiği siteleri falan kendi telefonunda görüyor. Hani farklı sitelere çocuktur bilmez girer eder. E zaten şu an ki internetlerimiz lanet olsun hep virüslü, öyle o kadar çok reklamlar çıkıyor ki hani karşılarna. Çoğunlukla onları kaldırmaya bildirimlerini yok etmeye çalışıyor eşim. Bir şekilde onları halletmeye çalışıyoruz. Kendini uyarılmışım zaten: oğlum hiçbir şekilde bizim söylediklerimizin dışındaki interneti kullanma girme. Ama çok taraftar değilim çocuklar için. İnternet filtresi onu bilmiyorum eşim bilir hocam. Örnek verseniz bir... O yeni mi çıkmış?” (E10).

“Alışmış bir... Biz bakınca hemen alıp siliyor, aha ben bu oyunu indirmişim. Biz yani duruyoruz üzerinde başka bir şeye girmeye diye. Kontrol edemiyoruz, oynuyor yani (E12).

“Kurallarımız yok hocam. Bir tek daha önce İstagramı vardı kızımın sonra birkaç yabancı kişiler falan yazınca, kapattık. Onun dışında bir kuralımız yok” (E15).

Ebeveynlerin, Çocuklarının İnternet Kullanımına Yönelik Tutumu

Ebeveynlere yöneltilen son soru ise, “Çocuğunuzun internet kullanımına ilişkin düşünceniz nedir?” sorusu olmuştur. Ebeveynlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekanslar aşağıdaki Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. Ebeveynlerin, Çocuklarının İnternet Kullanımına Yönelik Görüşleri

İnternetin yararlı olduğunu düşünüyorum.	12
İnternetin zararlı olduğunu düşünüyorum.	13

Görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında, ebeveynler internetin hem yararlı hem de zararlı olduğu görüşündeler. Fakat kendi çocuklarının internet kullanımı söz konusu olduğunda, interneti tehlikeli bulsalar bile çocuklarının özgül problemlerinden dolayı gerekli olduğunu düşünmekte. Ebeveynler, çocuklarına yönelik sosyal kabullün zayıf olması, çocuklarının evde boş zamanlarını değerlendirecek bir beceriye sahip olmaması, sosyal ortamda arkadaşının olmaması gibi nedenlerden dolayı interneti gerekli görmektedirler. Ebeveynlerin çoğu internetin dersler için yardımcı bir araç olarak düşünmekte fakat çoğu çocuklarının interneti bu amaçla kullanmadığından yakınmaktadır. Ebeveynlerden bazılarının, çocuklarının internet kullanımına yönelik düşünceleri şu şekildedir:

“Hocam internet, bu tür zihinsel engelliler için bence gerekli bir şey, olmasa sıkılıyor zaten çocuk çünkü belli bir uğraşacağı alan yok yani, kendine arkadaş yaratabileceği bir çevre yok, uyumlu değil çünkü çocuk. İster istemez içine kapanık bir kişiliğe sahip olduğu için bence gerekli yani bu tür şeyler için, ama yoksa ben interneti yani iyi kanallı yönde kullanırsan güzel ama şimdiki gençler ellerinden hiç bırakmıyorlar, o yönden hiç tasvip etmiyorum” (E2).

“Valla hocam şimdiye kadar yoktu. Kızıma internet lazım değil ama Covid’den dolayı, 18 yaşındaki kızım çok lazım olduğu için, telefonumdaki internet yetişmiyordu. Dedim ne yapsam ne yapsam eve internet çekmem lazım, 3 aydır çekmişim. Yoksa ben çekmeyecektim yani, uygun görmem yani öyle hocam. Ben istemiyorum hocam açıkçası doğruya doğru, ama kızım söz geçiremiyorum, söylediğim zaman kızım dikine gidiyor” (E4).

“Bence olmamalı hocam. Ben de okulda çalıştım ya hocam... bir öğrenci şey diyordu bana “bir tanesi bana mesaj attı, konuşuyoruz.” falan gibi şeyler söylemişti. Bilirsiniz ... Ben de uyarıyordum yapma etme diye. Bu açıdan hani bizim çocuklarımız özel çocuklar olduğu için onlar açısından çok riskli. Allah korusun birine bir şey olur kandırırlar, bir yere götürürler Allah korusun. O açıdan kullanmamaları daha iyi olur. Maalesef kullanıyorlar” (E8).

“Yani şöyle bir şey söyleyeyim ders açısından internet güzel bir şey. Hani araştırması, bakması, yapması ama tabi ki çocuklarımız bunu ders olarak görmüyor interneti. İnternetin onlara bir oyun olduğunu, hani ne bileyim çok sebepsiz yere girmelerine taraftar değilim aslında” (E10).

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin internet kullanımına ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelendiği bu araştırma, normal gelişim gösteren çocuklarla yapılmış önceki araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermiştir. Fakat bu araştırma bulguları, ZY öğrencilerin de tıpkı normal gelişim gösteren öğrenciler gibi, çevrimiçi ortamlarda karşılaşabileceği riskler ve ebeveynlerin bu konuda gerekli bilinç düzeyine sahip olmadığını ortaya koyması bakımından önemlidir.

Araştırma sonuçlarına göre, hakkında görüşme yapılan öğrencilerin %40’ının günlük internet kullanım süresi 1 ile 3 saat arasında değişirken, %60’ının günlük 4 saat ve üzeri internet kullandığı tespit edilmiştir. Ortaokul ve lise öğrencilerinin internet kullanım sürelerinin incelendiği bir çalışmada, öğrencilerin %69’unun günlük 1-3 saat, %25’inin ise 4 saat ve üzeri internet kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Taylan ve Işık 2015). Lise dönemindeki

öğrencilerin internet kullanım süreleri inceleyen başka bir çalışmada, araştırmaya katılan 419 öğrencinin %8'inin 4 saat ve üzeri internet kullandığı belirtilmiştir (Bayban, 2011). Alan yazınla karşılaştırıldığında, günlük 4 saat ve üzeri internet kullanan ZY öğrencilerin, normal gelişim gösteren akranlarına oranla günlük internet kullanım sürelerinin daha fazla olduğu söylenebilir. ZY öğrencilerin, normal gelişim gösteren akranlarına oranla daha uzun süre internet kullanma nedenleri bir başka araştırma konusu olabilir. Araştırmada, elde edilen bir başka bulgu da çocuğunun günlük internet kullanım süresinin 4 saat ve üzerinde olduğunu söyleyen ebeveynlerin %78'inin evlerinde sınırsız internet bağlantısına sahip olmasıdır. Bu bulgu, Bayhan (2011)'nın, internet bağımlılık derecesinin, evde internet bağlantısı oranına bağlı olarak arttığı çalışma bulgusuyla da benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin internet kullanım amaçları incelendiğinde, film ve dizi izleme, müzik dinleme, oyun oynama ve anlık mesajlaşma davranışları ön plana çıkmaktadır. Türkiye'de çocukların internet kullanım amaçlarını inceleyen Kaşıkçı vd. (2014), çocukların en çok okul işleri için interneti kullandığını ve sırasıyla, video klip izlemek, oyun oynamak, sosyal ağ sitelerini takip etmek, anlık ileti göndermek, müzik ya da film indirmek ve haberleri okumak/izlemek amacıyla internet kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca bu çalışmada, çocukların haftalık olarak bu aktivitelerden 3.4'ünü yaptıkları belirtilmiştir. Gök (2017) ise, 10. Sınıf öğrencilerinin internet kullanım amaçlarının sırasıyla, iletişim ve sohbet, araştırma ve bilgilenme ile oyun oynamak olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmalar, ZY öğrencilerin değişen oranlarda olsa da normal gelişim gösteren çocuklarına benzer amaçlarla interneti kullandıklarını göstermektedir. Iglesias, Gomez Sanchez ve Alcedo Rodriques (2019), Asperger Sendromu ve zihinsel yetersizliği olan bireylerin normal gelişim gösteren akranlarına oranla, sosyal medyayı daha az kullandıklarını, Asperger Sendromlu katılımcıların sosyal medyaya yöneldiklerini fakat bunu sosyal amaçlı kullanmaktan ziyade başkalarının paylaşımlarına bakmak amacıyla yaptıklarını belirtmiştir. Ayrıca çalışmada ebeveynlerin çoğu, çocuklarının interneti eğitim amaçlı kullanmadıklarını ifade etmiştir. Bu farklılık, özel eğitim öğretmenlerinin yardımcı teknolojileri kullanmak konusunda kendilerini yetersiz hissettiklerini ifade eden araştırma (Alkahtani, 2013; Tekinarslan ve Yıkılmış, 2005) sonuçlarını düşündürmüştür. Kendi eğitim ortamlarında teknolojinin kullanılmadığını ya da çok az kullanıldığını gören ZY öğrenciler, interneti eğitim amaçlı kullanmak konusunda bilinç geliştirmemiş olabilirler. Bu sebeple ZY öğrencilerin internet kullanım amaçlarını belirlemek isteyen ileriki araştırmalar, ZY öğrencilerin öğretmenlerinin eğitim ortamlarında teknoloji kullanım düzeylerini bir değişken olarak belirleyebilir. Akademik başarı ve internet kullanım amaçları arasındaki ilişkinin tespit edileceği araştırmalar ise, ortaya çıkan bu farklılığın, öğrencilerin bilişsel özelliklerinden kaynaklanıp kaynaklanmadığını açıklamada yardımcı olacaktır. Bu durumda akla gelen bir diğer soru da orta ve ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireylerin internet kullanım amaçlarının neler olduğudur. Farklı düzeyde ZY öğrencilerle yapılacak araştırmalar, ZY bireylerin internet kullanım alışkanlıklarına ilişkin daha çok bilgi edinilmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırmada, ebeveynlerin hepsi internetin güvenli olmadığını düşünmekle birlikte, birçok ebeveyn çocuklarının uygun olmayan (pornografik, şiddet, nefret ve ırkçı söylem içerikli, uyuşturucu ticareti yapan siteler) sitelere giriş yapmayacağından emin konuşmuşlardır. Kaşıkçı vd. (2014)'nin araştırma sonuçları, ebeveynlerin de çocuklar gibi internet güvenliği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermiştir. Ebeveynlerin, internetin zarar getirmeyeceğine olan güveni ise tamamen bu konudaki bilgisizlikten kaynaklanmaktadır. Yapılan çalışmada da ebeveynlerin çoğu, internetin getireceği zararı, sadece çocuklarının pornografik sitelere girmesiyle ya da tanımadığı kişilerle görüşmesi ile sınırlandırmıştır. Çocukları internetin meydana getireceği risklerden koruma konusunda ailelere düşen sorumluluklar düşünüldüğünde, ebeveynlerin internet kullanımı ve çocukları hedef olan internet riskleri konusunda eğitmenin ne kadar gerekli olduğu sonucu çıkmaktadır (Aydın, 2013; Çelen, Çelik ve Seferoğlu, 2011; Çağlar ve Savaşer, 2010).

Ebeveynlerin, "Çocuğunuzun internet kullanımını nasıl kontrol ediyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, ebeveynlerin sadece %13'ünün "Güvenli İnternet Hizmeti" kullandığı, %74'ünün çocuklarını takip ederek kontrol sağladığı ve %13'ünün de çocuğunu kontrol edemediği görülmektedir. Demirel, Yörük ve Özkan (2013)'nin 247 ebeveyn ile yürüttüğü çalışmada, ebeveynlerin sadece %36.9'unun internet filtresi kullandığı bilgisi yaptığımız araştırmayla karşılaştırıldığında, ZY olan çocuğa sahip ebeveynlerin internetin getirdiği riskler

konusunda daha az önlem aldığı söylenebilir. Ayrıca bu araştırmada, “Güvenli İnternet Hizmeti” uygulamasının “şifre” ya da “yeni çıkan bir şey” olduğunu düşünen ebeveynlerin varlığı, ailelerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadığına bir diğer göstergesidir. Araştırmadan elde edilen bir başka bulgu, ebeveynlerin %60’ının, internet kullanımı için kural koymamış olmasıdır. Ebeveynlerin kalan %40’ı ise internette geçirilen süre, internette karşılaştığı yabancı biri hakkında aileyi bilgilendirme, sosyal medya hesabının olmaması gibi kurallar koymaktadır. Bu kurallar, Canbek ve Sağıroğlu (2007) çalışmasında belirtilen, ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımına yönelik getirdiği kurallarla benzerlik göstermektedir.

Ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımına yönelik düşünceleri incelendiğinde, ebeveynler interneti hem yararlı hem de zararlı bulmalarına rağmen, çocuklarına yönelik sosyal kabullün zayıf olması, çocuklarının evde boş zamanlarını değerlendirecek bir beceriye sahip olmaması ve sosyal ortamlarda arkadaşının olmaması gibi nedenlerden dolayı interneti gerekli görmekteyiz. Bu bulgu Ergüney’in (2017) çalışmasıyla da benzerlik göstermektedir. Söz konusu çalışmada ebeveynler okulöncesi dönemdeki çocuklarının uzun süre internet kullanmasından şikâyet ederken, bir yandan da çocuklarını internete yönlendirmektedirler. Akar (2015), ise ergenlerde aşırı internet kullanımının nedenlerini sosyalleşme ve öğrenme ihtiyacı olarak belirlemiştir fakat bu araştırmada altı çizilmesi gereken bir nokta, aşırı internet kullanımının sadece internette geçirilen süre ile ilişkili olmamasıdır. Yine de ZY bir çocuğa sahip ebeveynler, çocuklarının karşılaşacağı risklerden dolayı, özellikle sosyal medya hesabı kullanmalarını istememekte ya da buna izin vermemektedir. Bunun yerine kontrolü daha kolay olan anlık mesajlaşma uygulamalarını kullanmaya daha ılımlı yaklaşmaktadırlar. Yapılan araştırmada, öğrencilerin internet kullanım amaçlarına yönelik bir sıralama yapıldığında öğrencilerin daha çok oyun ve film/dizi izlemek amacıyla internet kullandıklarını söylenebilir ki bu durum, ebeveyn tutumlarının, öğrencilerin internet kullanım tercihlerini etkilediği konusunda ipucu verebilmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma, ZY bireylerin interneti film ve dizi izleme, müzik dinleme, oyun oynama ve anlık mesajlaşma amacıyla kullandıklarını, günlük internet kullanım sürelerinin ise normal gelişim gösteren akranlarıyla karşılaştırıldığında daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bir diğer bulgu da ebeveynlerin, güvenli internet kullanımı konusundaki bilgilerinin yetersiz olduğu sonucudur. Bu doğrultuda, ileriki çalışmalar ZY bireylerin interneti eğitim amaçlı kullanmasına yönelik beceri kazanımlarını öğretmeyi amaç edinebilir. Ayrıca hem ZY bireylerin hem de ailelerinin güvenli internet kullanımı konusunda eğitilmeleri, ileriki çalışmalara öneri olarak sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, F. (2015). Purposes, causes and consequences of excessive internet use among Turkish adolescents. *Eurasian Journal of Educational Research*, 60, 35-56.
- Alkahtani, K. D. (2013). Teachers' knowledge and use of assistive technology for students with special educational needs. *Journal of Studies in Education*, 3(2), 65-86.
- Altun, A. (2008). Türkiye'de medya okuryazarlığı. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 16, 30-34.
- Arastaman, G., Fidan, İ. Ö. & Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Aydın, İ. (2013). Çocuk, internet ve etik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 2, 106.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1).
- Bayhan, V. (Şubat 2011). Lise öğrencilerinde internet kullanma alışkanlığı ve internet bağımlılığı (Malatya uygulaması), Akademik Bilişim'11 – XIII. *Akademik Bilişim Konferansı Bildiriler Kitabı*: Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Bilgiç, H. G., Duman, D. & Seferoğlu, S. S. (2011). Dijital yerlilerin özellikleri ve çevrim içi ortamların tasarlanmasındaki etkileri. *Akademik Bilişim*, 2(4), 1-7.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Erkan-Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Canbek, G. & Sağıroğlu, Ş. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1), 33-39.
- Çağlar, S. & Savaşer, S. (2010). İnternet ve çocuk pornografisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1001-1008.
- Çelen, F. K., Çelik, A. & Seferoğlu, S. S. (2011). Çocukların internet kullanımları ve onları bekleyen çevrim-içi riskler. *Akademik Bilişim*, 2, 1-8.
- Demirel, M., Yörük, M. & Özkan, O. (2013). Çocuklar için güvenli internet: güvenli internet hizmeti ve ebeveyn görüşleri üzerine bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 54-68.
- Dowell, E. B., Burgess, A. W. & Cavanaugh, D. J. (2009). Clustering of internet risk behaviors in a middle school student population. *Journal of School Health*, 79(11), 547-553.
- Ergüney, M. (2017). İnternetin okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerindeki etkileri hakkında bir araştırma. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 1917-1938.
- Gök, A. Y. (2017). *Ergenlerde Problemlerli İnternet Kullanımı, Kişilik Özellikleri ve Sosyal Beceri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Iglesias, O. B., Gómez Sánchez, L. E. & Alcedo Rodríguez, M. Á. (2019). Do young people with asperger syndrome or intellectual disability use social media and are they cyberbullied or cyberbullies in the same way as their peers? *Psicothema*, 31(1),30-37.
- Kaplan, N. (2016). *Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Sağlık Üzerine Etkilerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karahisar, T. (2014). İnternette çocukları bekleyen riskler ve medya okuryazarlığı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, 4(4), 82-95.
- Karaoğlan-Yılmaz, F. & Çavuş-Ezin, Ç. (2017). Ebeveynlerin bilgi güvenliği farkındalıklarının incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7(2), 41-57.

- Kaşıkcı, N. D., Çağıltay, K., Karakuş, T., & Kurşun, E. C. Ogan. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki çocukların internet alışkanlıkları ve güvenli internet kullanımı. *Eğitim ve Bilim*, 39, 230-233.
- Kaye, H.S. (2000). Computer and internet use among people with disabilities. *Disability statistics report (13)*. Washington DC: U.S. Department of Education, National Institute on Disability and Rehabilitation Research.
- Kırık, A. M. (2014). Place of internet in family and child relationship: Qualitative research. *Journal of Research in Education and Teaching*, 1(3).
- Köten, E. & Erdoğan, B. (2014). *Engelli gençler, sosyal dışlanma ve internet*. İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları.
- Kuss, D. J., Van Rooij, A. J., Shorter, G. W., Griffiths, M. D. & van de Mheen, D. (2013). Internet addiction in adolescents: Prevalence and risk factors. *Computers in Human Behavior*, 29(5), 1987-1996.
- Oskay Yurttaş, G. (2013). *İnternet kullanım alışkanlıkları açısından ilköğretim 5. 6. 7. 8. sınıf öğrencilerinin durumu-internet kullanımı ile ilgili ailelerin değerlendirmeleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Papastergiou, M. & Solomonidou, C. (2005). Gender issues in internet access and favourite internet activities among Greek high school pupils inside and outside school. *Computers & Education*, 44(4), 377-393.
- Rüzgar, N. S. (2005). A research on the purpose of internet usage and learning via internet. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 4(4), 27-32.
- Sharma, M. K., Leeshma, B. K., Prasad, K., Hamza, M. A., Tadpatrikar, A., Thakur, P. C., & Singh, P. (2020). Internet addiction as a comorbid condition among users with mild intellectual disability. *Open Journal of Psychiatry & Allied Sciences*, 11(1), 52-54.
- Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z., & Demir, M. (2013). An application on the use of internet and social media. *Journal of Selcuk Communication*, 7(4), 23-32.
- Subaşıoğlu, F. (2000). Engellilerin İnternet'e erişimi üzerine. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(2), 188-204.
- Taylan, H. H., & Işık, M. (2015). Sakarya'da ortaokul ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6), 855-874.
- Tekinarslan, E. & Yıkılmış, A., (2005). Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ve beklentileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(11), 211-220.
- Toraman, L. & Usta, E. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Yerli ve Siber Zorba Olma Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education*, 37(2), 57-77.
- Tuncer, N. (2000). Çocuk ve internet kullanımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(2), 205-212.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4), 543-559.
- Ünver, H., & Koç, Z. (2017). Siber zorbalık ile problemlı internet kullanımı ve riskli internet davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 15(2), 117-140.
- Van den Heuvel, A., Van den Eijnden, R. J., van Rooij, A. J. & Van de Mheen, D. (2012). Meeting online contacts in real life among adolescents: The predictive role of psychosocial wellbeing and internet-specific parenting. *Computers in Human Behavior*, 28(2), 465-472.
- Yalçın, V., & Erden, Ş. (2018). Okul öncesi çocuklarının akıllı cihaz kullanma durumları üzerine ebeveyn algılarının incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 461-480.
- Yeygel, S. & Temel Eğinli, A. (2009). Çocukların yeni oyuncağı: İnternet (Çocukların internet kullanımına ilişkin bir araştırma). *Marmara İletişim Dergisi*, 15, 159-183.

Extended Abstract

Introduction

The internet, which has become widespread, is reaching a large number of houses today, making it easier for many individuals to access the internet. New generation internet technologies, also called Web 2.0 applications, are presented to users of all levels in a simplicity that allows users to interact and collaborate with both content creation and social media (Altun, 2008). This makes the Internet available to individuals with physical and mental disabilities. Computer technology and the Internet offer tremendous potential for individuals with physical or mental disabilities to expand their life limits and increase their independence (Kaye, 2000, Sharma et al., 2020). This potential not only offers many benefits but also brings some risks. When it comes to individuals with intellectual disabilities, the responsibility to protect themselves from the risks posed by the Internet concerns parents, just as in children with normal development. Individuals with intellectual disabilities may not have sufficient knowledge and skills to recognize the risky situations they encounter on the internet and to ask their parents for help.

The purpose of this study; to reveal the internet usage habits of the students with mild mental disability (MD) and the opinions of the parents about the internet usage of their children.

Method

This study was designed as a "qualitative research". The data were collected using 15-in-depth interview technique by making phone calls with 15 parents who agreed to participate in the study. The data obtained through the interview were analyzed using the descriptive analysis method.

The ages of the students in the study vary between 16-18. When the research participants are examined, it is seen that the education level of the mothers and fathers is low and that they have low- or middle-income levels based on their income levels. Although 60% of the participants have unlimited internet connection and 40% have a limited internet connection via mobile, all of them use the internet.

Findings

While 40% of 15 parents interviewed said that their children's daily internet usage time ranged from 1 to 3 hours, 60% stated that their children used the internet 4 hours or more per day. It was stated by the parents that the researched MD students watch movies and TV series, listen to music, use social media accounts, play games.

While parents all thought the internet was not safe, many parents spoke confident that their children would not be able to access inappropriate sites (pornographic, violence, hate and racist content, drug trafficking sites).

Of the interviewed parents, only 13%, that is, two, stated that they used "Secure Internet Service", while others said that they were controlling their children. Some of the parents stated that they do not have rules for internet use, even if they do not comply with their children, while others put a limit on time.

Parents think that the internet is both useful and harmful, but when it comes to their children's internet use, even if they find the internet dangerous, they think it is necessary because of their child's specific problems. Parents consider the internet necessary for reasons such as poor social acceptance for their children, lack of skills to evaluate their leisure time at home, and lack of friends in the social environment.

Result and Discussion

Compared with the literature, it can be said that MD students who use the internet 4 hours or more daily have more internet usage times compared to their normal developing peers.

When the internet usage objectives of the students are examined, the behaviors of watching movies and TV series, listening to music, playing games and instant messaging come to the fore. Gök (2017) stated that 10th grade students' internet usage goals are communication and chat, research and information and playing games, respectively. These studies show that MD students use the Internet for similar purposes to their peers with normal development, albeit with varying proportions. Iglesias, Gomez Sanchez and Alcedo Rodriques (2019) stated that individuals with Asperger Syndrome and mental disabilities use social media less than their normal-developing

peers, and that participants with Asperger Syndrome tend to social media, but rather to look at the shares of others rather than using it for social purposes.

In the study, although all parents thought the internet was not safe, many parents spoke confident that their children would not be able to access inappropriate sites (pornographic, violence, hate and racist discourse, drug trafficking sites). Kaşıkçı et al. (2014) 's research results showed that parents do not have sufficient information about internet security like children. The trust of the parents that the internet will not cause harm is entirely due to the ignorance in this regard.

In the research, it is seen that only 13% of parents use "Secure Internet Service", 74% follow their children and control, and 13% cannot control their child. In the study conducted by Demirel, Yörük and Özkan (2013) with 247 parents, it can be said that compared to our research that only 36.9% of parents use internet filters, parents with children with MD take less precautions about the risks brought by the internet. When the rules set by the parents are analyzed, it is similar to the rules set out in the study of Canbek and Sağıroğlu (2007), which the parents have set for their children's internet use. When the thoughts of the parents about the internet usage of their children are examined, the finding obtained is similar to the study of Ergüney (2017). In this study, while parents complain that their preschool children use the internet for a long time, they also direct their children to the internet. However, parents who have MD children do not want or allow them to use social media accounts, especially due to the risks that their children face. Instead, they are more moderate in using instant messaging applications.